

PEDAGOGICAL AND CORRECTIONAL PSYCHOLOGYDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-80-8-1.33>**ПРОБЛЕМА МСІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ
У ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ
В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ****Бабяк О. О.**

*кандидат психологічних наук,
завідувач відділу психолого-педагогічного супроводу
дітей з особливими потребами*

*Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка
Національної академії педагогічних наук України*

Батешева Н. І.

*кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник відділу психолого-педагогічного
супроводу дітей з особливими потребами*

*Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна*

Удосконалення системи інклюзивного навчання в Україні піднімає проблему соціалізації та інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в суспільство, що насамперед передбачає їх соціальну включеність. Світовий досвід Європейських країн, їх теоретичні та практичні здобутки щодо впровадження інклюзивного навчання у освітній простір нині стають джерелом розвитку й удосконалення системи соціально-психологічної роботи з такими дітьми в процесі навчання відповідно до вимог сьогодення. Вагомим підходом інклюзії є трансформація освітніх систем для задоволення потреб широкого кола учнів. У цьому контексті, одним із завдань інклюзивного навчання постає питання, щодо методів можливого включення учнів з особливими потребами, зокрема із затримкою психічного розвитку, в освітній простір, що передбачає створення сприятливих міжособистісних стосунків між дітьми із ЗПР і їх однолітками з типовим розвитком.

У сучасній спеціальній психології є ряд досліджень, які, так чи інакше, зачіпають окремі аспекти проблеми міжособистісних стосунків в умовах інклюзивного навчання: вивчаються особливості соціалізації (М. Малофеев, Л. Шипицина, Т. Фуряева і ін.); досліджуються питання особливостей особистості дитини, які впливають на встановлення і підтримку спілкування і міжособистісних відносин з іншими людьми (А. Байбородських, В. Бройфельд, Е. Дзугоева, Н. Кондратьєва, Н. Масленкова); особливості статусу і фактори, які впливають на нього (А. Байбородських, Е. Самойленко, О. Таліпова, С. Шапарова і ін.); особливості ієрархії значущості міжособистісних стосунків (Х. Мюллер-Колленберг, К. Камманн і ін.). Дослідники відзначають низку труднощів міжособистісних стосунків, а саме: спілкування відбувається в невеликих ендегенних групах з дітьми молодшого шкільного віку і носить швидкоплинний характер; їх спілкування характеризується як широкі дружні стосунки, що має інфантильний характер комунікативних зв'язків, які поєднуються з підвищеним рівнем тривожності, невпевненістю, низьким рівнем домагань, підвищеною навіюваністю, пасивністю, слабким усвідомленням свого «Я».

Окремі дослідження вказують, що діти із ЗПР можуть мати високий потенціал соціальної адаптації, за умови створення сприятливих можливостей для їхньої реалізації [1].

Серед науковців продовжуються гострі дискусії щодо проблеми міжособистісних стосунків у дітей із ЗПР в умовах інклюзивного навчання, що свідчить про гостру актуальність означеної теми [3]. Однак, спеціальних цілісних досліджень, спрямованих на вивчення специфіки міжособистісних стосунків з однолітками дітей з ЗПР в інклюзивних класах недостатньо, хоча проблема, на нашу думку, потребує самої пильної уваги.

З цією метою нами було проведено дослідження. Нам було важливо вивчити особливості міжособистісних стосунків у учнів з ЗПР в інклюзивних класах, розглядаючи при цьому, міжособистісні стосунки як структурне ціле.

Дослідження проводилося шляхом порівняння рівня сформованості компонентів міжособистісних стосунків у дітей з ЗПР і у дітей з нормативним розвитком. Дослідження в порівняльному плані давало можливість ґрунтовніше виділити специфічні особливості компонентів міжособистісних відносин у дітей з ЗПР.

Аналіз даного дослідження дає підстави зробити висновок про існуюче неблагополуччя в особистісному розвитку і міжособистісних стосунках дітей з ЗПР. Вони відчувають себе незахищеними, мають емоційну тривогу і тому знаходяться в підвищеній залежності від

оточення. Наявність глибокої своєрідності емоційно-вольового та особистого розвитку в значній мірі визначає низький рівень сформованості когнітивного компонента міжособистісних стосунків, будучи однією з причин малої соціальної активності і низького рівня соціальної адаптації дітей цієї категорії.

Таким чином, результати дослідження доводять, що школярі з ЗПР в переважній більшості виявилися неспроможними взаємодіяти і будувати продуктивні стосунки, оскільки, у них недостатньо сформованими є компоненти міжособистісних стосунків. Саме тому, діти з ЗПР, під час встановлення міжособистісних контактів, не виявляють інтересу до однолітка, байдужі до спільної діяльності; не здатні диференційовано категоризувати значущі якості людини, у них відсутнє позитивне самоусвідомлення і усвідомлення іншої людини; не здатні позитивно ставитися до однокласників, і що особливо важливо встановлювати міжособистісні стосунки з ними. Низький рівень міжособистісних стосунків призводить до ускладнення процесу соціальної адаптації дитини, яка закономірно впливає на становлення особистості з ЗПР.

Такі висновки спонукають до вивчення шляхів корекційної роботи з формування компонентів міжособистісних стосунків у дітей з ЗПР в інклюзивних класах, які передбачають розвиток наступних умінь: – здійснення міжособистісних контактів; – здійснення спільної діяльності; – прагнення до взаємодії; – прагнення до встановлення міжособистісних контактів; – прагнення до міжособистісного спілкування; – здатність до диференціації якостей людини; – вміння адекватно оцінити себе і знайти своє місце в загальній структурі взаємин членів групи; – прагнення до порозуміння дітьми один одного.

Література:

1. Бабяк О.А. Проблема межличностных отношений у детей с ЗПР в условиях инклюзивного обучения // Материалы международной конференции «Инклюзивные процессы в образовании». – Минск, 2016. – С. 22–25.

2. Бабяк О.О. Формування міжособистісних стосунків у підлітків із ЗПР. // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: збірник наукових праць. Частина 1. / [за ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої] – К. : 2017. Випуск 3. – С. 32–38.

3. Интегрированное обучение детей с особенностями психофизического развития: хрестоматия / М.В. Швед. – Витебск. Издательство УО «ВГУ им. Машерова; 2007. – 157 с.

4. Прохоренко Л.І. Особливості мотиваційного компоненту само-регуляції у молодших школярів із затримкою психічного розвитку в навчальній діяльності / Л. І. Прохоренко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. – 2012. – Вип. 3(1). – С. 129–133.

5. Ferguson C.J. The effectiveness of school-based anti-bullying programs: a meta-analytic review / C.J. Ferguson, C. San Miguel, J. C. Kilburn // Crim Justice Rev. – 2007. – 32(4). – P. 401–414.

6. Xin Z. The Differences of Social Anxiety of Adolescents with Different Sociometric Status / Z. Xin, LChi, B. Liu // Chinese Mental Health Journal. – 2004. – Vol 18(4). – P. 231–232.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-80-8-1.34>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОРЕКЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ УЧНЯМ МОЛОДШИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ЛОГОПЕДИЧНОГО ПУНКТУ

Бистранівська О. С.

викладач-методист

Комунальний вищий навчальний заклад

*«Уманський гуманітарно-педагогічний коледж імені Т. Г. Шевченка»
м. Умань, Черкаська область, Україна*

Одним із пріоритетних завдань початкової школи є формування у школярів уміння усно і письмово висловлювати свої думки.

У Державному стандарті початкової освіти велика увага надається формуванню комунікативної компетентності та розвитку особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності. Особливість мови навчання полягає в тому, що вона є не тільки предметом, а й найважливішим засобом навчання, виховання і розвитку особистості у процесі опанування всіх інших предметів початкової ланки освіти.

Основною із умов успішного навчання молодших школярів є певний рівень мовленнєвого розвитку дитини, що передбачає сформованість всіх його сторін і сприяє належному оволодінню іншими навчальними дисциплінами. Становлення у дитини всіх психічних функцій, психічних процесів, особистості в цілому неможливе без комунікативно-мовленнєвої взаємодії.